

Työsuojeluhallinnon vuosikertomus 2019

Sisällys

Johdon katsaus.....	3
Työsuojeluvalvonnan tavoitteet ja vaikuttavuus	4
Työsuojeluvalvonnan organisointi ja ohjaus.....	5
Työsuojeluviranomaisen toiminta 2019	6
Rakennusala	7
Kaupan ala sekä majoitus- ja ravitsemisala	8
Teollisuus	9
Sosiaali- ja terveyspalvelut	10
Kuljetusala	10
Maa- ja metsätalous	11
Merenkulku.....	12
Tilaajavastuulaki.....	13
Psykososiaalinen kuormitus.....	14
Syrjintä ja yhdenvertaisuus.....	15
Työsuojeluviranomaisen käsittelemät luvat.....	16
Työsuojeluviranomaiselle tehtävät ilmoitukset	17
Työsuojeluviranomainen neuvoo ja ohjaa.....	18
Työsuojeluhallinnon verkkopalvelu Tyosuojelu.fi.....	18
Muut viestintäkanavat.....	19
Valtakunnallinen puhelinneuvonta	20
Työsuojeluvalvonta kehittyy	22
Työsuojeluviranomaisen valvoma lainsäädäntö ja sen valmistelu	23
Työsuojeluvalvonnan voimavarat.....	24
Yhteistyö ja verkostoituminen muiden toimijoiden kanssa	25
Työsuojelulautakunnat ja työsuojeluneuvottelukunta	26
Kansainvälinen yhteistyö	26
Liite: Työsuojeluvalvonta numeroina	28

Työsuojeluhallinto 2020

Vuosikertomuksen suunnittelu ja toteutus:

Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueiden viestintä

Kannen kuva: Virpi Saarinen

Johdon katsaus

Vuosi 2019 päätti nelivuotisen tulossopimuskauden 2016–2019. Sekä koko tulossopimuskausi että sen viimeinen vuosi 2019 olivat tapahtumarikkaita.

Päättäneellä kaudella keskeisiä painotuksia olivat työsuojeluvalvonnan yhtenäistäminen riskiperusteista valvontaa kehittämällä ja ottamalla turvallisuuden hallinta läpileikkaavaksi valvottavaksi teemaksi. Tulossopimuskaudella toimeenpantiin myös aluehallintovirastojen työsuojelun vastualueiden uusia erikoistumistehtäviä sekä kehitettiin valvonnan laadunhallintaa.

Tekemämme valinnat ovat osoittautuneet onnistuneiksi. Riskiperusteisen valvonnan toteuttaminen yhteisesti määritellyn kehikon mukaisesti toi näkyväksi työsuojelun vastualueiden välisiä eroja, mutta ennen kaikkea se nosti esiin kehittämismahdollisuuksia ja -potentiaalia. Turvallisuuden hallinnan kokonaisuutta valvottiin noin joka toisella tarkastuksella. Näin varmistettiin työsuojelun perusasioiden kunnossa olo kaikilla toimialoilla. Uudet erikoistumistehtävämme paransivat asiakaspalveluamme ja tehostivat resurssiemme käyttöä.

Koko tulossopimuskaudella 2016–2019 saavutimme työsuojelutarkastusten määrälle asetetun tavoitteen ja tarkastuksilla tavoitettiin reilusti enemmän työpaikkoja kuin oli suunniteltu. Asiakkailtamme saimme kiitosta erityisesti työsuojeluviranomaisten yhteisestä puhelinneuvonnasta.

Tulossopimuskauden aikana siirryimme myös työsuojelun vastualueiden yhteisen tulossopimuksen malliin, mikä osaltaan kannusti kohti yhteistä tekemistä. Merkittävä sysäys yhteiselle toiminnalle oli Sipilän hallituksen aikana käynnistetty Valtion lupa- ja valvontaviraston perustamiseen tähtäävä Luovahanke. Vaikka hanke viime vuonna loppumetreillä kaatui, se antoi meille paljon syötteitä toiminnan kehittämiseksi.

Kokonaisuutena tarkastellen työsuojelun vastualueet saavuttivat sekä tulostavoitteet vuoden 2019 osalta että nelivuotiskaudelle 2016–2019 ase-

Kuva: Kimmo Torkkeli

Raimo Antila
Osastopäällikkö
STM työ- ja tasa-arvo-osasto

tetut tavoitteet. Haluan kiittää vastualueiden koko henkilöstöä antamastanne hyvästä työpanoksesta!

Uusi tulossopimus 2020–2023 ja tulostavoitteet 2020 ovat valtion muiden tulossopimusten tapaan strategisemmalla tasolla. Taloudelliset resurssimme ovat iloksemme vahvistuneet. Lisäresurssit antavat mahdollisuuden kehittää muun muassa valvonnan keinoja ja tiedon analysointia. Tämä parantaa valmiuksia valvonnan yhä vaikuttavampaan kohdentamiseen ja toimivallan tehokkaampaan käyttöön.

Työsuojelun vastualueiden henkilöstön yhteisillä päivillä lokakuussa 2018 haastoin, että tavoitteemme on olla "valvonnan nro 1". Eikä pelkästään Suomen, vaan vähintään Euroopan laajuudessa. Alkanut tulossopimuskausi antaa meille mahdollisuuden vastata antamaani haasteeseen.

Työsuojeluvalvonnan tavoitteet ja vaikuttavuus

Työsuojeluviranomainen valvoo työelämän lainsäädännön noudattamista. Työsuojeluvalvonta kohdistuu työnantajiin ja heitä velvoittavan lainsäädännön noudattamiseen. Työsuojeluvalvonnan tavoitteena on vaikuttaa työpaikkojen turvallisuuden johtamiseen ja työolosuhteisiin tukemalla ja edistämällä työpaikkojen omaehtoista työsuojelutyötä. Toiminnalla tähdätään myös reiluun työelämään, jossa työsuhteen ehtoja ja muita yhteisesti sovittuja pelisääntöjä ei poljeta.

Työsuojeluvalvonnan keskeisin keino on työpaikkatarkastus. Viranomaisaloitteiset työpaikkatarkastukset pyritään kohdentamaan riskiperusteisesti niille työpaikoille, joilla esiintyy merkittävimpiä riskejä. Työsuojelutarkastuksilla puututaan havaittuihin puutteisiin, ja tavoitteena on ensisijaisesti tukea työpaikan omaehtoista toimintaa. Työpaikkatarkastusten lisäksi valvontaa tehdään myös asiakirjojen perusteella. Työsuojeluviranomaisen toiminnan vaikuttavuutta lisätään myös viestinnällisin keinoin. Viestinnällä voidaan tavoittaa valvontaa suurempi kohdejoukko ja edistää työturvallisuuden ja rei-

lun työelämän kehittämistä lainsäädännön minimivelvoitteita laajemmalla tasolla.

Työsuojeluviranomainen ohjaa ja neuvoo työnantajia ja työntekijöitä työn terveellisyyteen ja turvallisuuteen sekä työsuhteen ehtoihin liittyvissä kysymyksissä verkkopalvelun ja puhelinneuvonnan kautta. Työsuojelu.fi-verkkopalvelu tarjoaa keskeisen työsuojeluun liittyvän tiedon ja sitä kehitetään jatkuvasti asiakaskysynnän perusteella. Valvonta- ja neuvontatehtävien lisäksi työsuojeluviranomainen myöntää erityis- ja poikkeuslupia. Tietyistä vaarallisista töistä sekä vakavista työtapaturmista ja todetuista ammattitaudeista tulee ilmoittaa työsuojeluviranomaiselle. Ilmoituksia hyödynnetään valvonnan kohdentamisessa.

Työsuojeluviranomaisen toiminta näkyy parantuneena työympäristönä ja työolosuhteina työntekijöiden työkyvyn turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi. Yhteiskunnan näkökulmasta toiminnalla edistetään elinkeinoelämän tasapuolista toimintaympäristöä sekä vähennetään yhteiskunnalle aiheutuvia kielteisiä seurauksia.

Kuva: Taru Rikula

Työsuojeluvalvonnan organisointi ja ohjaus

Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet ovat toimivaltaisia työsuojelun valvontaviranomaisia alueellaan. Niitä ohjaa sosiaali- ja terveysministeriö. Työsuojelun vastuualueiden toiminta pohjautuu nelivuotiseen runkosuunnitelmaan, joka luo raamit valvonnan sisällölle.

Tiettyjä työsuojeluviranomaisen tehtäviä hoidaan valtakunnallisesti. Tällaisia ovat esimerkiksi tilaajavastuulain valvonta ja lupien myöntäminen.

Aluehallintovirastojen viisi työsuojelun vastuualueita

Työsuojelun vastuualueet huolehtivat työsuojelun alueellisesta valvonnasta, neuvonnasta ja ohjauksesta. Keskeisenä tavoitteena on edistää ja ylläpitää työntekijöiden työ- ja toimintakykyä sekä ehkäistä työstä terveydelle aiheutuvia vaaroja ja haittoja. Valvonnan avulla varmistetaan myös työelämän pelisääntöjen toteutuminen työpaikoilla.

Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueiden tehtävänä on:

- vastata asiakas- ja viranomaisaloitteisesta työsuojeluvalvonnasta
- selvittää vakavien työtaturmien, ammattitautien ja työperäisten sairauksien syitä sekä toimia niiden ehkäisemiseksi
- suorittaa tuotevalvontaa
- osallistua työrikosten käsittelyyn.

Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet:

- 1 Pohjois-Suomi
- 2 Itä-Suomi
- 3 Länsi- ja Sisä-Suomi
- 4 Lounais-Suomi
- 5 Etelä-Suomi

Työsuojeluviranomaisen toiminta 2019

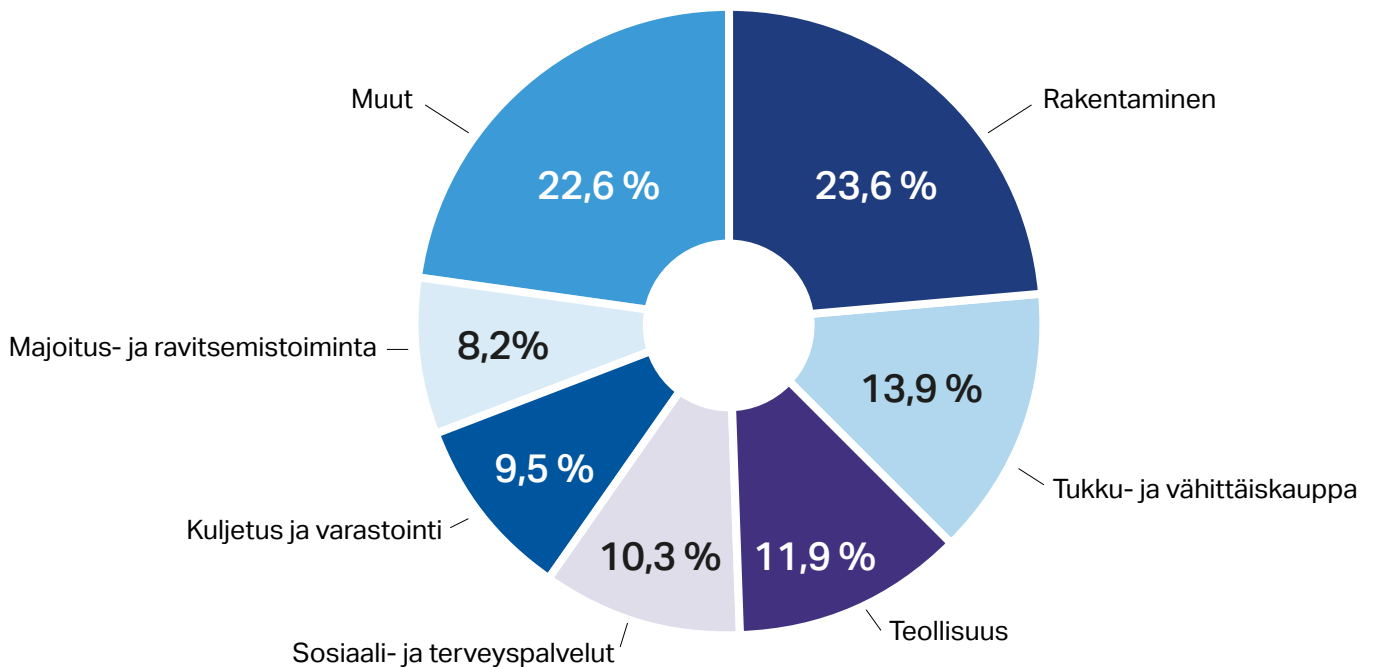
Työsuojeluvalvontaa toteutetaan pääasias-
sa työpaikoilla tehtävin tarkastuksin. Vuonna
2019 tehtiin lähes 24 000 tarkastusta, joista
yli 85 prosenttia tehtiin työpaikoilla (liite). Asiakirjo-
jen perusteella tehtiin esimerkiksi työsuhteen ehtoi-
hin sekä ajo- ja lepoaikoihin liittyviä tarkastuksia.

Vuonna 2019 työsuojeluvalvontaa toteutettiin
riskiperusteisesti nelivuotiskaudelle 2016–2019 so-
vittujen ja vuonna 2016 käyttöön otettujen linjaus-
ten mukaisesti. Valvonnan kohdentamisessa säily-
tettiin hyvä taso, eli tarkastusta kohden annettujen

toimintaohjeiden ja kehotusten määrät sekä niiden
tarkastusten osuus, joilla ei annettu viranomais-
ohjausta, säilyivät suurin piirtein ennallaan.

Valvontatehtävän lisäksi työsuojeluviranomai-
nen käsitteli vuonna 2019 yhteensä lähes 900 lupa-
hakemusta. Ohjeita ja neuvoja annettiin työn terveel-
lisyyteen ja turvallisuuteen sekä työsuhteen ehtoi-
hin liittyvissä kysymyksissä vastaamalla yli 30 000
yhteydenottoon. Valtaosa yhteydenotoista, noin 70
prosenttia, tuli valtakunnallisen puhelinneuvonnan
kautta.

Työsuojelutarkastusten kohdentuminen toimialoittain

Kuva: Reetta Aho

Rakennusala

Rakennusalan toimialoille tehtiin lähes 4 400 työpaikkatarkastusta, mikä oli yli viidennes kaikista tarkastuksista. Suurin osa tarkastuksista tehtiin rakennusalan valvonnan yleisen käytännön mukaisesti ennalta ilmoittamatta. Näin tarkastuksilla päästiin toteamaan rakennustyömaiden todellinen tila.

Rakennusalan valvonnassa on jo pitkään käytetty pääosin yhteisiä, valtakunnallisia asialistoja. Yhteisillä asialistoilla tarkastettiin eniten uudisrakennustyömaita.

Vuonna 2019 valvottiin erityisesti katto- ja pientalorakentamista, joihin kohdistui yli 600 tarkastusta. Joka toisella tarkastuksella ilmeni korjattavaa putoamissuojauksessa ja henkilökohtaisessa suojauksessa. Lisäksi tarkastuksilla nousivat esiin puutteet kuluteissa ja työtelineissä.

Varsinkin pienien toimijoiden rakennustyömailla on valitettavasti vielä melko yleistä, että esimerkiksi rakennuksen katolla työskennellään ilman putoamissuojausta ja että kulku katolle on järjestetty nojattikailla. Jos tarkastaja työmaalle mennessään havaitsee tällaisen välittömän ja vakavan hengen tai terveyden menettämisen vaaran, hän voi keskeyttää työskentelyn työmaalla välittömästi. Kertomusvuonna tällaisia väliaikaisia käyttökieltoja annettiin 46 työmaatarkastuksella.

Rakennustyömaiden päätoteuttajien ja työnantajien lisäksi vuonna 2019 tehtiin yli sata rakennuttajiin kohdistunutta tarkastusta. Näissä tarkastuksissa oli mukana rakennuttajan nimeämä turvallisuuskoordinaattori, joka vastaa rakennuttajalle tarkoitetuista työturvallisuusasioista. Rakennuttajatarkastuksissa tärkeimmät valvottavat asiat olivat rakennuttajan turvallisuusasiakirjat ja rakennuttajan velvollisuudet.

Yleisenä havaintona rakennusalan valvonnassa todettiin, että mitä pienempi toimija, sitä vähemmän oli tietoutta rakennuttajan vastuulla olevista työturvallisuuteen liittyvistä velvoitteista.

Tietoisuuden lisäämiseksi rakennusalan työturvallisuutta edistettiin paitsi tarkastuksilla myös viestinnän keinoin tiedottamalla esimerkiksi moottorisahan käytöstä sekä tapahtumalavojen pystytys- ja purkutöistä. Rakennusala oli myös vahvasti esillä työsuojeluviranomaisen neuvontaosastolla Asta-messuilla helmikuussa Tampereella. Messuihin liittyvää tapahtumaviestintää kohdennettiin erityisesti pientalorakentajille sekä korjausrakentajille.

Rakennusosalalla asiakasyhteydenotot koskivat eniten asbestitöitä ja putoamisvaaraa. Asbestitöitä koskevat lakimuutokset tulivat voimaan vuonna 2016 ja niistä on viestitty aktiivisesti, mutta asbestista tiedusteltiin yhä runsaasti työsuojeluviranomaisen valtakunnallisessa puhelinneuvonnassa. Näistä yhteydenotoissa monissa oli kyse sekä asbestityöhön liittyvistä puutteista että puutteista putoamissuojauksessa.

Kaupan ala sekä majoitus- ja ravitsemisala

Majoitus- ja ravitsemisalalla tehtiin kertomusvuonna noin 2 000 tarkastusta ja kaupan toimialoilla yhteensä noin 2 500 tarkastusta. Valtakunnallisesti sovitulla, yhdenmukaisilla tarkastuksen asialistoilla tehtiin majoitus- ja ravitsemisalalan tarkastuksista 43 prosenttia ja kaupan toimialoilla 64 prosenttia. Työsuojeluvälvonnassa kiinnitettiin huomiota työnantajan perusvelvoitteiden noudattamisen lisäksi erityisesti väkivallan uhkaan, fyysiseen kuormitukseen ja työsuhteasioihin.

Majoitus- ja ravitsemisalalla valvottiin lisäksi ulkomaalaisen työvoiman käyttöön liittyviä työnantajan velvollisuuksia.

Työpaikkojen työsuojelun yhteistoiminnan järjestämisestä, esimerkiksi työsuojelun toimintaohjelman laatimisen laiminlyönnestä jouduttiin palvelutoimialalla usein antamaan velvoitteita.

Väkivallan uhka on asia, jota käsiteltiin kaikilla majoitus- ja ravitsemisalalan sekä kaupan toimialojen tarkastuksilla ja siitä annettiin velvoitteita työpaikoille. Palvelualan työpaikoilla väkivallan uhka näyttyy osana psykososiaalista kuormitusta. Työsuojelutarkastajien havaintojen mukaan työnantajat yhä paremmin tiedostavat velvollisuutensa tunnistaa väkivallan uhkatilanteita, mutta tilanteiden ennaltaehkäisyyn ja hallintaan liittyvät toimet ovat usein puutteellisia tai jääneet kesken. Välvonnassa kiinnitettiin huomiota myös työnantajan väkivaltatilanteiden varalta työntekijöille antamiin ohjeisiin ja perehdytykseen.

Valvontahavaintojen mukaan palvelutoimialoilla todettiin velvoitteisiin johtaneita puutteita työterveyshuollon järjestämiseen, työterveyshuollon työpaikkaselvitykseen sekä työn vaarojen selvittämiseen ja arviointiin liittyvissä asioissa. Tukkukauppojen tarkastuksissa havaittiin, että trukinkuljettajalta puuttui useilla tarkastuksilla työnantajan antama kirjallinen lupa trukin käyttöön. Työpaikkakierroksilla annettiin lisäksi ohjeita ja velvoitteita esimerkiksi kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteista, järjestyksestä ja siisteydestä, kulkuteiden turvallisuudesta ja henkilöstötiloista.

Matkailualalla vaarojen tunnistaminen on erityisen tärkeää

Matkailualan työsuojelua edistääkseen työsuojeluviranomainen kohdisti valvontaa matkatoimisto-, majoitus- ja ravitsemispalveluihin sekä elämyksiä tuottaviin ohjelmapalveluihin. Matkailuala on voimakkaasti keskittynyt ja sesonkiluonteista. Alalla toimijoilta vaaditaan moniosaamista ja kykyä mukautua vaihtuviin tilanteisiin digitaalisessa, globaalissa ja verkostoituneessa työelämässä.

Työsuhteeseen ja työolosuhteisiin liittyvien havaintojen mukaan matkailualalla oli puutteita etenkin työn vaarojen selvittämisessä, jota ei ollut tehty kattamaan kaikkia töitä tai työntekijöitä työpaikalla tai muualla tehtävissä työtehtävissä. Havaintojen mukaan myöskään työterveyshuoltoa ei ollut järjestetty etenkin kausiluonteisessa työssä. Vaarojen tunnistamisella ja arvioinnilla on iso merkitys työntekijöiden liikkua monenlaisissa työympäristöissä ja -olosuhteissa.

Matkailualalla käytetään paljon ulkopuolista työvoimaa, vuokratyöntekijöitä ja alihankintaa. Siksi alaa valvottiin myös tilaajavastuulain näkökulmasta. Tilaajavastuulaki velvoittaa tilaajia selvittämään sopimuskumppanin velvoitteiden hoitamisen jo ennen sopimuksen solmimista. Tilaajavastuutarkastajat valvoivat vuonna 2019, oliko matkailualalla noudatettu tilaajavastuulakia sopimuksia solmittaessa. Tarkastuksilla havaittiin tietämättömyyttä tilaajavastuulaista, ja selvityksiä sopimuskumppaneista hankittiin vasta tarkastuskäyntien jälkeen.

Neuvontaa ja ohjausta matkailualan toimijoille työsuojeluviranomainen tarjosi osallistamalla Lapin matkailuparlamentti -tapahtumaan syyskuussa Torniossa. Osallistajat edustivat pääasiassa matkailualan yrityksiä ja organisaatioita. Erityisesti kuormittavuuden hallinta sesonkiluonteisessa työssä kiinnosti kävijöitä.

Kuva: Virpi Saarinen

Teollisuuden tarkastuksilla kiinnitettiin huomiota muun muassa kemiallisten vaaratekijöiden hallintaan.

Teollisuus

Teollisuuden työpaikoille tehtiin kaikkiaan noin 2 850 tarkastusta. Valvonnan kohteena olivat erityisesti metalli-, elintarvike-, kemian- ja puuteollisuus. Teollisuuden kunnossapito- ja investointityömaita valvottiin valtakunnallisesti yhteisen työpaikan näkökulmasta.

Valvonnassa korostuivat tapaturmavaarat, mutta myös psykososiaaliseen kuormitukseen kiinnitettiin valvonnassa huomiota. Lisäksi valvottiin, että kemialliset vaaratekijät ovat hallinnassa. Kemikaaliturvallisuuteen liittyen toteutettiin myös tehovalvontaviikot, joiden aikana valvottiin lähinnä pieniä teollisuuden työpaikkoja, auto- ja moottori-pyöräkorjaamoja sekä pesuloita.

Valvonnan havaintojen mukaan teollisuuden työpaikoilla oli parannettavaa koneiden ja laitteiden toimintakunnossa sekä kemikaaliasioissa. Teollisuuden yhteisillä työpaikoilla havaittiin puutteita yhteisten vaarojen ja onnettomuuden vaaran torjunnassa, pu-

toamissuojauksissa sekä henkilökohtaisten suojainten käyttämisissä. Kemikaaliturvallisuuden tehovalvontaviikkojen havaintojen mukaan työpaikkojen kemikaaliturvallisuudessa oli edelleen paljon puutteita, mutta etukäteen toimitettu ohjeistus oli saanut monet työnantajat ryhtymään toimenpiteisiin asioiden kuntoon saattamiseksi jo ennen tarkastusta.

Kaivosalan työsuojeluvalvonnassa kiinnitettiin huomiota riskiperusteisiin asiakokonaisuuksiin, kuten tapaturmavaaraan, fyysiseen kuormitukseen ja kemiallisiin tekijöihin. Puutteita havaittiin lähinnä kemiallisten tekijöiden vaarojen hallinnassa ja asbestityön turvallisuudessa. Näissä asioissa kehitettävää oli sekä kaivosyrityksillä että kaivosalueella toimivilla urakoitsijoilla. Kaivosalan työsuojeluun liittyvää sidosryhmäyhteistyötä on tehty yhdessä Suomen kaivosturvallisuusneuvottelukunnan ja Tukesin kanssa. Viime vuosien aikana työturvallisuustilanne kaivosalalla on parantunut ja työtapaturmien lukumäärät sekä tapaturmataajuus ovat laskeneet kaivosalalla aiempiin vuosiin verrattuna.

Sosiaali- ja terveystalvelut

Sosiaali- ja terveystalveluihin tehtiin yhteensä 2 100 työpaikkatarkastusta.

Terveystalveluiden valvonnassa keskeisenä kohteena olivat sairaalat ja terveystalvelukeskukset. Merkitävinä työsuojelukysymyksinä nousivat esiin työn psykososiaalinen kuormitus sekä väkivallan uhka. Fyysistä kuormitusta esiintyy edelleen terveystalveluhoollon työssä, vaikka sitä pyritään hallitsemaan erilaisin apuvälinein ja hyvää työergonomiaa tukevin keinoin. Lisäksi huomio kiinnittyi terävien instrumenttien ja vaarallisten kemikaalien käyttöön liittyvään tapaturma- ja altistumisriskiin.

Sosiaalitalveluissakin työsuojelun painopisteinä olivat työn psykososiaalinen ja fyysinen kuormitus sekä väkivallan uhka. Lisäksi kaikilla sosiaali- ja terveystalveluhoollon toimialoilla tuli esiin jonkin verran työpaikkakiinteistöjen sisäilmastoon liittyviä haasteita. Valvonnassa tunnistettiin myös esimiestyöhön liittyvä kuormitus.

Kokonaisuudessaan sosiaali- ja terveystalveluiden valvonnassa havaittiin eniten työn vaarojen selvittämiseen ja arviointiin sekä työterveyshuollon työpaikkaselvitykseen liittyviä puutteita, jotka painottuivat muun muassa sosiaalihoollon avopalveluihin.

Annettujen veloitteiden ja työnantajien palautteiden perusteella sosiaali- ja terveystalveluissa valvotut asiat kohdentuivat oikein ja veloitteet tukevat jatkossa työpaikan työsuojelutoimintaa.

Sosiaali- ja terveystalveluiden valvonnassa havaittiin eniten työn vaarojen selvittämiseen ja arviointiin sekä työterveyshuollon työpaikkaselvitykseen liittyviä puutteita, jotka painottuivat muun muassa sosiaalihoollon avopalveluihin.

Kuljetusala

Kuljetusalalle tehtiin vuonna 2019 yli 2 000 työsuojelutarkastusta. Yksi tärkeimmistä työsuojeluvälvönnän aiheista kuljetusalalla on EU:n sääntelemä ajo- ja lepoaikojen noudattaminen, jota Suomessa valvoo työsuojeluviranomainen. Ajo- ja lepoaikasäädökset koskevat myös muuta kuin varsinaista kuljetusalaa, kuten esimerkiksi kauppanalalla ja maanrakennusalalla tehtävää kuljetustoimintaa. Kaikki liikenne yli 3,5 tonnin painoisilla kuorma-autoilla sekä linja-autoilla on lähtökohtaisesti EU:n ajo- ja lepoaikasäädösten piirissä. Ajo- ja lepoikatarkastus tehtiin kertomusvuonna 1 050 yritykseen, joita kyseiset säädökset koskevat. Näissä tarkastuksissa tarkastettiin yhteensä 317 000 kuljettajatyöpäivää.

Ajo- ja lepoaikojen noudattamista valvottiin tarkastamalla ajopiirturitietoja. Pääosa ajopiirtureista on nykyään digitaalisia. Lähtökohtaisesti autonkuljettaja saa tehdä työtä enimmillään 15 tuntia vuorokaudessa. Ajoaika kirjautuu ajopiirturiin automaattisesti, mutta muu työ, kuten lastaaminen kuljettajan on syötettävä piirturiin käsin.

Havaintojen mukaan säädöksiä noudattavien kuljetusyriösten osuus nousi. Rikkeitä oli edelleen runsaasti digitaalisten ajopiirturitietojen tallennuksessa erityisesti niissä yrityksissä, jotka eivät ole varsinaisia kuljetusyriöksiä, mutta ovat kuitenkin säädösten piirissä.

Yleisesti ottaen ajo- ja lepoaikojen noudattamisessa menttiin parempaan suuntaan, mutta valitettavasti valvonnassa havaittiin, että yksittäisissä yrityksissä vakavat rikkeet lisääntyivät. Myös työaika- kirjanpidossa oli edelleen puutteita.

Yhteisillä työpaikoilla lastaus- ja purkutilanteissa jouduttiin antamaan viranomaisohjausta työtavoissa, joissa oli riski loukkaantumiseen. Terminaaleissa kuormalavahyllyjen turvallisuudessa oli huomautettavaa. Näiden vaarojen poistamiseen on edelleen kiinnitettävä huomiota.

Maa- ja metsätalous

Maa- ja metsätalouden työpaikkoihin tehtiin yhteensä noin 580 tarkastusta, mikä on lähes edellisvuoden tarkastusmäärän tasolla. 63 prosenttia alkutuotannon valvonnasta kohdistui maatalouteen. Valvonnan tavoitteena on edistää työnantajien valmiuksia tunnistaa ja poistaa haitta- ja vaaratekijöitä sekä luoda toimivat käytännöt turvallisuuden hallintaan. Puutteita havaittiin maa- ja metsätalouden toimialan

työpaikoilla erityisesti työsuojelun toimintaohjelman laatimisessa, työn vaarojen selvittämisessä ja arvioinnissa, työterveyshuollon työpaikkaselvityksen laatimisessa sekä kemiallisten vaarojen hallinnassa.

Maataloudessa käytetään paljon ulkomaista työvoimaa erityisesti kausityössä. Kohdennettu ulkomaalaisvalvonnan tarkastus tehtiin noin 10 prosenttiin tarkastuksista. Eniten huomauttamista ulkomaalaisvalvonnassa oli ulkomaalaisten työntekijöiden tietojen säilyttämisessä.

Kuva: Risto Eronen

Maatalouden työsuojeluneuvontaa Okra-maatalousnäyttelyssä

Työsuojeluviranomainen oli mukana Okra-maatalousnäyttelyssä heinäkuussa Oripäässä yhteisosastolla Työterveyslaitoksen ja Työturvallisuuskeskuksen kanssa. Tapahtumassa neuvottiin ja opastettiin maatalousyrittäjiä ja työntekijöitä työturvallisuuteen, työehtoihin ja ulkomaisen työvoiman käyttöön liittyvissä kysymyksissä. Eriyisesti kemikaaliriskit ja työterveyshuollon järjestämismvastuu kiinnostivat kävijöitä.

Maatiloilla tehdyissä työsuojelutarkastuksissa petrattavaa on löytynyt muun muassa riskien arvioinnissa, työaikakirjanpidossa, perehdyttämisessä, työterveyshuollossa ja ulkomaisen työvoiman käytössä.

Okrassa tehtiin myös työsuojelutarkastuksia. Painotus oli työolosuhteissa ja kohteina olivat erilaiset myyntipisteet, joissa työskentelivät kesätyöntekijät.

Merenkulku

Vuoden 2019 aikana työsuojeluviranomainen teki satama- ja laivatyöympäristöihin yhteensä 280 tarkastusta, joissa annettiin lähes 500 toimintaohjetta ja yli 50 kehotusta.

Satamissa, joissa harjoitetaan laajaa alusten lastaus- ja purkaustyötä tai muuta niihin verrattavaa toimintaa, tehtiin lähes 130 tarkastusta. Valvontaa kohdennettiin satamissa toimiviin pääasiallisista määräysvaltaa käyttäviin työnantajiin eli sataman haltijoihin sekä muihin työnantajiin. Valvonnalla varmistettiin, että sataman haltijat ovat huolehtineet satama-alueen yleisturvallisuudesta, satama-alueella toimivien yritysten toiminnan turvallisuuden yhteensovittamisesta, turvallisuussääntöjen luomisesta ja turvallisuusasioista tiedottamisesta. Myös alusten lastausta ja purkamista sekä tavaran käsittelyä ja siihen välittömästi liittyvää työtä tarkastettiin. Tapaturmavaaraa valvottiin vaarojen selvittämisen ja arvioinnin kautta. Myös kulkuteihin ja nostolaitteisiin kiinnitettiin tarkastuksilla huomiota. Psykososiaalista kuormittumista valvottiin työn vaarojen selvittämisen ja arvioinnin sekä ylityömäärien kautta. Työn vaarojen selvittämisessä ja arvioinnissa oli puutteita ahtausalan työpaikoilla.

Kertomusvuonna valvottiin myös työpaikkoja satama-alueella ja sataman logistiikka-alueella, jossa kuljetetaan tai välivarastoidaan vaarallisia aineita. Valvonta painottui terveyst- ja turvallisuusvaati-

musten hallintaan. Puutteita esiintyi suunnitelmissa ja toimintaohjeissa kemikaalionnettomuuksien sekä vaara- ja hätätilanteiden varalta. Lisäksi valvottiin satama-alueilla tapahtuvaa väliaikaista kemikaalien säilyttämistä ja tarkastettiin vaarallisten aineiden kuljetusyksikköjä yhdessä Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Tullin, poliisin ja Rajavartiolaitoksen kanssa.

ILO:n MLC 2006 -merityöyleissopimuksen mukaisten sertifiointien myöntämiseksi sekä välitarkastamiseksi tehtiin suomalaisiin aluksiin 64 tarkastusta. Tarkastuksia tehtiin olosuhteiden niin vaatien myös ulkomaisissa satamissa Suomen lipun alla oleviin aluksiin. Suomen alusrekisteriin merkityille MLC-sertifioinnin ulkopuolelle jääviin aluksiin tehtiin 88 tarkastusta. Lisäksi tehtiin alusten käyttöönotto- ja asuintilataarkastuksia.

Valvonnan yhteydessä kerättiin tietoa muun muassa lepoaikojen noudattamisesta ja riittävästä miehityksestä sekä työoloista Suomen lipun alla olevilla aluksilla. Erityistä huomiota kiinnitettiin turvallisiin kulkuteihin ja työtasoihin, nostolaitteisiin sekä putoamissuojauksiin. Keskeisimmät puutteet liittyivät aluksen työympäristöön, työterveyshuollon työpaikkaselvitykseen, ensiapuvalmiuteen, kemikaaliluetteloon sekä työn vaarojen selvittämiseen ja arviointiin. MLC-tarkastuksilla puutteita havaittiin myös työ- ja lepoajoissa, muilla tarkastuksilla alusten kulkuteissa ja työtasossa.

Työsuojeluviranomainen valvoi työtilojen radonpitoisuutta

Työsuojeluviranomainen valvoo, onko työnantaja selvittänyt työtilojen radonpitoisuutta osana työpaikan vaarojen selvittämistä ja arviointia.

Joulukuussa 2018 tuli voimaan uusi säteilylaki, jonka mukaan radonpitoisuus on selvitettävä ennistä useammassa kunnassa sekä tietyillä postinumeroalueilla sijaitsevilla työtiloissa. Lisäksi mittaukset tulee tehdä paikkakunnasta riippumatta maanalaisissa työtiloissa tai jos tilat sijaitsevat esimerkiksi harjuilla. Mittausvelvollisuutta ei

kuitenkaan ole, jos työtilat sijaitsevat toisessa tai ylemmissä kerroksissa maatasoon nähden, tai yksittäinen työntekijä ei työskentele työtilassa yli 20 tuntia vuoden aikana.

Vuonna 2019 työsuojeluviranomaisen radonvalvonta suunnattiin niillä alueilla sijaitseville työpaikoille, joille tuli lakimuutoksen jälkeen velvollisuus selvittää radonpitoisuus. Tarkastuksia tehtiin noin 330, ja toimintaohjeita annettiin yli 70 prosentille valvontakohteista.

Kuva: Taru Rikula

Työsuojeluviranomainen valvoi vuonna 2019, oliko esimerkiksi matkailualalla noudatettu tilaajavastuulakia.

Tilaajavastuulaki

Tilaajavastuuvalvonnan tavoitteena on torjua harmaasta taloudesta ja epäterveestä kilpailusta yrityksille aiheutuvia haittavaikutuksia. Vuonna 2019 tehtiin lähes 1 600 tilaajavastuutarkastusta. Valvontaa kohdennettiin erityisesti rakennuslalle, teollisuuteen, logistiikkaan, palvelualoille, kuntayhtymiin, alkutuotantoon sekä ulkomaisiin tilaajiin.

Tilaajavastuutarkastuksilla valvottiin selvitysvelvollisuuden noudattamista yhteensä noin 6 000 sopimuskumppanin osalta joko alihankintaa tai vuokratyötä koskevissa sopimuksissa. Toimintaohjeita näillä tarkastuksilla annettiin noin 2 500. Ulkomaiset tilaajat saivat eniten toimintaohjeita tarkastusta kohden. Seuraavaksi eniten toimintaohjeita annettiin rakennusalan yritystarkastuksilla sekä kuntayhtymiin kohdistuneilla tarkastuksilla. Laiminlyöntimaksun määräämistä harkittiin noin sadassa tapauksessa, useimmin ulkomaisten tilaajien kohdalla sekä rakennusalan yritystarkastuksilla.

Tilaajavastuuvalvonnassa tehtiin tiivistä yhteistyötä Verohallinnon ja Eläketurvakeskuksen sekä

muiden viranomaisten kanssa, ja työsuojeluviranomainen hyödynsi muilta viranomaisilta saatavaa tietoa tarkastuksissa. Eriyisen laajasti käytettiin rakennustyön urakka- ja työntekijätietoja sekä Harmaan talouden selvitysyksikön velvoitteidenhoitoselvityksiä, joita työsuojeluviranomainen saa Verohallinnolta. Tiedonsaantioikeuksien hyödyntäminen on mahdollistanut tilaajavastuuvalvonnan kohdentamisen entistä täsmällisemmin sellaisiin alihankintasopimuksiin ja vuokratun työvoiman käyttöä koskeviin sopimuksiin, joissa työn suorittavalla yrityksellä on puutteita lakisääteisten velvoitteidensa hoitamisessa.

Työelämän muutokset ovat näkyneet tilaajavastuuvalvonnassa ilmiöiden monimutkaistumisena, mikä asettaa haasteita valvonnalle. Kevytyrittäjyyden ja alustatalouden yleistyminen, ulkomaalaisen työvoiman käytön lisääntyminen sekä erilaiset alihankintaketjuihin liittyvät harmaan talouden ilmiöt ovat hyviä esimerkkejä työelämän muuttumisesta. Tilaajavastuuvalvonnassa on viime vuosina myös entistä enemmän havaittu alipalkkaukseen ja alihinnoitteluun liittyviä tapauksia.

Psykososiaalinen kuormitus

Työn psykososiaaliset kuormitustekijät ovat monella työpaikalla keskeisimpiä työturvallisuusriskejä. Psykososiaaliset kuormitustekijät, kuten liiallinen työmäärä, jatkuvat keskeytykset, vaikeat tilanteet asiakastyössä, esimiestuen puute tai ongelmat työpaikan vuorovaikutuksessa voivat kuormittaa haitallisesti. Työnantajan on oltava selvillä työpaikan ja sen eri työtehtävien psykososiaalisista kuormitustekijöistä ja ryhdyttävä toimiin, jos kuormitustekijöistä aiheutuu haittaa tai vaaraa työntekijöiden terveydelle.

Työsuojeluviranomainen valvoi kertomusvuonna yli 10 000 tarkastuksella eri toimialoilla, että psykososiaaliset kuormitustekijät on otettu huomioon työpaikan työn vaarojen arvioinnissa ja työterveyshuollon työpaikkaselvityksessä. Epäkohtia työpaikan vaarojen arvioinneissa havaittiin melkein joka kolmannella työpaikalla. Työterveyshuollon työpaikkaselvityksissä epäkohtia havaittiin noin neljäsosassa. Näillä työpaikoilla psykososiaalisia kuormitustekijöitä ei ollut tunnistettu ja arvioitu kattavasti tai lainkaan. Ilman tietoa työpaikan haitallisista kuormitustekijöistä työnantaja ei voi määrittellä, millaisia toimia on tarpeen toteuttaa.

Noin 3 000 tarkastuksella käsiteltiin psykososiaalista kuormitusta laajemmin joko etukäteisarvioinnin tai tarkastuksella ilmenneiden havaintojen perusteella. Laajemmin asiaa valvottiin erityisesti sosiaali- ja terveysalalla, julkisessa hallinnossa, koulutuslalla, seurakunnissa ja uskonnollisissa järjestöissä sekä toimihenkilövaltaisilla työpaikoilla. Tarkastuksilla arvioitiin, onko työnantaja toteuttanut riittäviä toimenpiteitä haitallisen työkuormituksen välttämiseksi, onko työntekijöille annettu opetusta ja ohjausta turvallisista työtavoista, onko työpaikalla toimivat käytännöt havaita ajoissa työntekijän työssä kuormittuminen ja onko esimiehillä edellytykset hoitaa psykososiaaliseen kuormitukseen liittyviä tehtäviään. Melkein joka kolmannella tarkastuksella havaittiin työnantajan velvollisuuksissa epäkohtia.

Uusi kyselymenetelmä psykososiaalisen työkuormituksen valvontaan

Työsuojeluviranomainen kehitti [kyselymenetelmän psykososiaalisen kuormituksen valvontaan](#). Kyselyllä tarkastaja voi kerätä työntekijöiltä tietoa heidän kokemastaan psykososiaalisesta kuormituksesta ennen varsinaista tarkastuskäyntiä. Kyselyn tulos antaa työsuojelutarkastajalle käsityksen siitä, minkälaisia haitallisia kuormitustekijöitä työpaikalla esiintyy. Vastausten perusteella valvontaa voidaan kohdistaa niihin asioihin, jotka kuormittavat työntekijöitä erityisen usein.

Kysely on tehty valvonnan apuvälineeksi, mutta myös työpaikat voivat käyttää kyselymenetelmää yhtenä apuvälineenä työpaikan psykososiaalisten kuormitustekijöiden tunnistamisessa. Kyselymenetelmä voi myös toistettuna toimia työnantajan seurantavälineenä, kun työnantaja arvioi, onko haitallisen työkuormituksen vähentämiseksi tehdyillä toimenpiteillä ollut vaikutusta.

Syrjintä ja yhdenvertaisuus

Työsuojeluviranomainen valvoo yhdenvertaisuuslaissa säädettyä syrjinnän kieltoa työelämässä ja työnantajan velvollisuutta edistää yhdenvertaisuutta. Valvontaa tehdään sekä asiakasyhteydenottojen perusteella että viranomaisaloitteisesti työpaikkatarkastuksilla.

Työsuojeluviranomainen sai vuoden 2019 aikana lähes 500 työsyrintään liittyvää asiakasyhteydenottoa. Usein yhteydenottaja kysyi neuvoja asian käsittelyyn työpaikalla tai halusi keskustella siitä, onko hänen tapauksessaan kyse syrjinnästä. Työsuojeluviranomaisen puhelinneuvonnasta syrjintää kokeva sai ohjausta ja neuvontaa asiassaan ja ohjeet mahdolliseen valvontapyyntöjen tekemiseen.

Vuonna 2019 työsuojeluviranomaiselle tehtiin noin 180 valvontapyyntöä liittyen syrjintään. Yleisimmät syrjintäperusteet valvontapyyntöissä olivat terveydentila, muu henkilöön liittyvä syy, mielihäpe ja vakaumus. Vähiten valvontapyyntöjä tehtiin poliittiseen toimintaan ja seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvästä syrjinnästä (kuvio). Valvontapyyntöjen perusteella tehtiin noin 110 tarkastusta. Tarkastuksista lähes puolet tehtiin terveydentilaan liittyvän syrjintäepäilyn vuoksi. Viidesosa tarkastuksista tehtiin muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

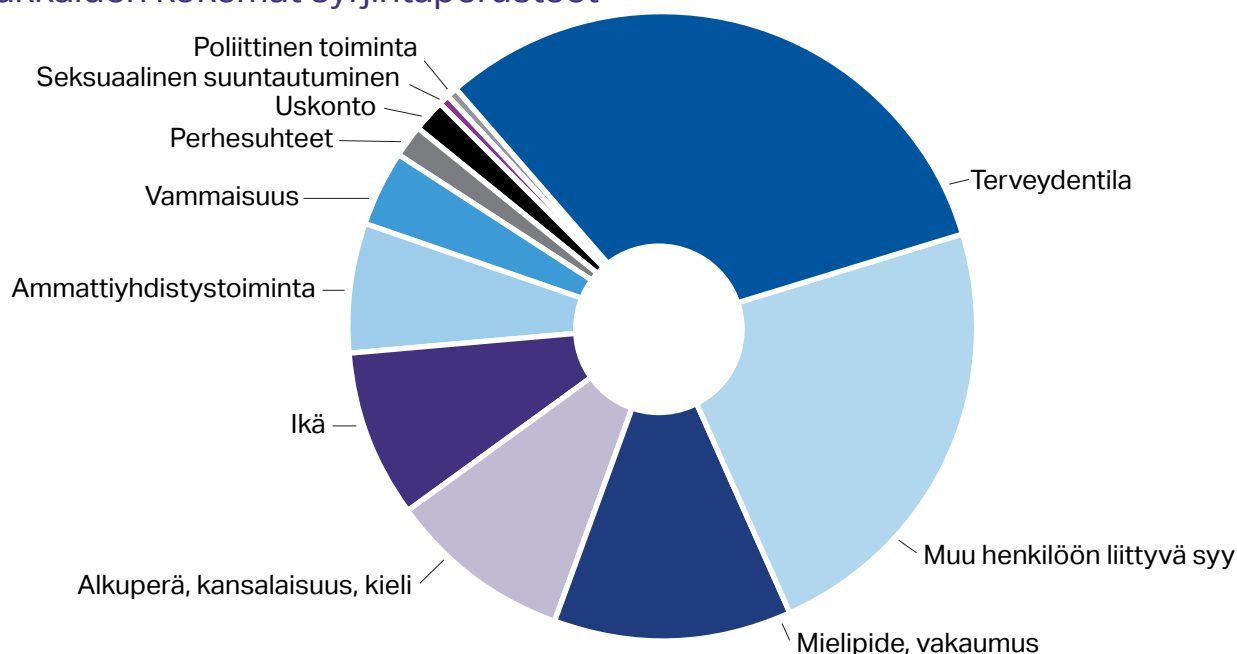
Tarkastuksista kolmasosa johti veloitteeseen syrjinnän kiellon rikkomisesta. Yli puolet veloitteesta annettiin, koska työnantaja oli syrjinyt työntekijää terveydentilan perusteella. Useimmiten syrjintä terveydentilan perusteella koski työsuhteen päättämistä sairausloman perusteella.

Lisäksi syrjintää valvottiin ulkomaisten työntekijöiden työnteko-oikeuden valvonnan yhteydessä. Ulkomaisen työvoiman valvonnassa tarkastaja arvioi, onko työnantaja syrjinyt työntekijöitä palkanmaksussa ja muissa vähimmäisehdoissa alkuperän, kansalaisuuden tai kielen perusteella. Tarkastuksilla annettiin 60 veloitetta syrjinnän kiellon rikkomisesta.

Työsuojeluviranomainen seuraa oma-aloitteisesti myös työpaikkailmoittelua ja puuttuu havaitsemaansa syrjivään työpaikkailmoitteluun. Kertomusvuonna tarkastettiin yhdeksän työpaikkailmoitusta syrjintäepäilyn vuoksi. Työpaikkailmoituksissa epäiltiin tapahtuneen syrjintää iän, alkuperän, kielen ja kansalaisuuden, terveydentilan tai uskonnon vuoksi. Kudessa työpaikkailmoituksessa syrjintää todettiin tapahtuneen ja työnantajille annettiin velvoite.

Yhdenvertaisuussuunnitelmia ja työnantajan velvollisuutta edistää yhdenvertaisuutta valvottiin noin 300 tarkastuksella. Epäkohtia havaittiin lähes 200 tarkastuksella.

Asiakkaiden kokemat syrjintäperusteet

Kuva: Reetta Aho

Työsuojeluviranomaisen käsittelemät luvat

Lainsäädäntö rajoittaa tiettyjen töiden tekemistä tai teettämistä. Jotkut työt edellyttävät työsuojeluviranomaisen valtuutusta tai poikkeuslupaa. Työsuojeluviranomainen myöntää panostajan pätevyyskirjan, asbestipurkutyöluvan, työaikalakiin perustuvat poikkeusluvat, nuoriin työntekijöihin liittyvät poikkeusluvat sekä poikkeusluvat nosturin kuljettajan pätevyydestä sekä rakennustyötä tekevän sukeltajan pätevyydestä.

Lupahallinnossa asiakkaiden tarpeet otetaan huomioon laadukkaana päätösprosessin lisäksi tehokkaalla käsittelyllä. Työsuojeluviranomaisen tavoitteena on käsitellä asbestipurkutyölupahakemukset 14 päivän kuluessa ja muut lupahakemukset kuu-kauden kuluessa tarvittavien tietojen toimittamisessa. Tavoite saavutettiin 98 prosentissa käsittelyistä.

Lupahallinto 2019

384 panostajan pätevyyskirjahakemuksen käsittelyä

218 nuoriin työntekijöihin liittyvän luvan käsittelyä

148 työaikalakiin liittyvän luvan käsittelyä

96 asbestipurkutyöluvan myöntämistä

42 poikkeuslupaa nosturin kuljettajan pätevyydestä

1 rakennustyötä tekevän sukeltajan pätevyys

Työsuojeluviranomaiselle tehtävät ilmoitukset

Tietyistä töistä on tehtävä ilmoitus työsuojeluviranomaiselle ennen töiden aloittamista. Tällaisia ovat rakennustyö, asbestipurkutyö ja 16–17-vuotiaiden käyttäminen vaaralliseen työhön. Suomeen työntekijöitä lähettävien yritysten tulee ilmoittaa työskentelystä ennen työnteon aloittamista. Työsuojeluviranomaiselle on viivytyksettä ilmoitettava myös vakavasta työtapaturmasta sekä hätätyöstä. Lisäksi ammattitaudin toteavan lääkärin tulee ilmoittaa työsuojeluviranomaiselle ammattitaudista.

Ilmoitukset 2019

11 376 asbestipurkutyö-
ilmoitusta
(sähköisen asioinnin kautta 41 %)

8 099 lähettävän yrityksen
ilmoitusta
(vain sähköinen asiointi mahdollista)

5 635 rakennustyön
ennakoilmoitusta
(sähköisen asioinnin kautta 51 %)

1 511 ilmoitusta
nuorten työntekijöiden
käyttämisestä vaaralliseen työhön

1 285 ilmoitusta
ammattitaudista

1 253 ilmoitusta
työtapaturmasta

78 ilmoitusta
hätätyöstä

Työntekijöiden lähettäminen

Kun ulkomainen yritys lähettää työntekijöitään Suomeen työskentelemään, asiasta täytyy ilmoittaa työsuojeluviranomaiselle ennen työnteon aloittamista. Vuonna 2019 työsuojeluviranomainen vastaanotti lähes 8 100 ilmoitusta, mikä oli huomattavasti enemmän kuin edellisvuonna. Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue antaa sähköpostitse yleistä neuvontaa lähettämiseen sovellettavasta lainsäädännöstä.

Työsuojeluviranomainen käsitteli työntekijöiden lähettämistä Suomeen 240 tarkastuksella. Niistä hieman alle puolet kohdistui Suomeen työntekijöitä tilapäiseen työhön lähettäviin yrityksiin ja runsas puolet työn tilaajiin.

Lähettävien yritysten osalta työsuojeluviranomainen valvoi lähetettyjen työntekijöiden työsuhteen vähimmäisehtojen toteutumista ja lähettämistä koskevia velvoitteita, joiden laiminlyönnistä voidaan määrätä laiminlyöntimaksu. Työn tilaajien valvonnassa kiinnitettiin erityisesti huomiota siihen, että tilaaja on huolehtinut lähettävän yrityksen edustajan tavoitettavuudesta. Lisäksi valvottiin, että tilaaja on varmistunut ennen työnteon aloittamista koskevan ilmoituksen tekemisestä. Näistä laiminlyönneistä voidaan määrätä myös tilaajalle laiminlyöntimaksu.

Laiminlyöntimaksun määräämistä harkittiin yhteensä yli 30 tapauksessa. Eniten harkintaan johtaneita puutteita havaittiin lähettävän yrityksen ilmoittamisvelvollisuudessa, tietojen ja selvitysten saatavilla pitämisessä sekä edustajan asettamisessa. Tilaajien osalta harkintaan johtivat puutteet velvollisuudessa huolehtia lähettävän yrityksen edustajan tavoitettavuudessa.

Tarkastuksissa havaittiin eniten puutteita työaikakirjanpidon pitämisessä, palkkauksessa, EU-tapaturmavakuutuksissa, lähettämistä koskevissa ilmoituksissa, velvoitteessa pitää saatavilla tietoja lähetetyistä työntekijöistä sekä työmaiden osalta työntekijäluetteloissa.

Työsuojeluviranomainen neuvoo ja ohjaa

Neuvonta ja ohjaus ovat tärkeä osa työsuojeluviranomaisen toimintaa. Tavoitteena on tukea ja edistää työpaikkojen omaehtoista työsuojelutyötä tarkoituksenmukaisin keinoin. Työsuojeluviranomaisen tärkeimmät neuvonta- ja ohjauskanavat ovat verkkopalvelu Tyosuojelu.fi sekä valtakunnallinen puhelinneuvonta.

Työsuojeluhallinnon verkkopalvelu Tyosuojelu.fi

Tyosuojelu.fi-verkkopalvelulla oli lähes 1 270 000 käyttäjää vuonna 2019. Suosituimmat sisällöt käsitelivät työsuhdeasioita, kuten vuosilomaa, työsuhteen päättymistä, opintovapaata sekä lisä- ja ylityötä. Myös työterveyshuollosta ja epäasiallisesta kohtelusta kertovat verkkosivut kuuluivat kymmenen katselluimman joukkoon.

Edellisvuoteen verrattuna katselukertojen määrä vähintään kaksinkertaistui useilla Tyosuojelu.fi-sivuilla. Muun muassa työsopimuksen irtisanomisajat, opintovapaa, lähetetyn työntekijän palkkaus ja vuo-

Tyosuojelu.fi suosituimmat sivut vuonna 2019

Etusivu	162 522
Vuosiloma	94 002
Työsuhteen päättyminen	92 805
Opintovapaa	90 689
Lisä- ja ylityöt	83 001
Lomautus	66 375
Työterveyshuolto	65 301
Työtodistus	59 387
Työaika	58 387
Epäasiallinen kohtelu	57 534

rotteluvapaa kiinnostivat palvelun käyttäjiä huomattavasti aiempaa useammin.

Tyosuojelu.fi englanninkielistä sisältöä laajennettiin vuoden aikana merkittävästi. Verkkopalveluun lisättiin noin 150 englanniksi käännettyä verkkosivua, joiden julkaiseminen paransi erityisesti työolosuhteita koskevan tiedon kattavuutta.

Muut viestintäkanavat

Työsuojeluviranomaisen Twitter- ja Facebook-kanavilla oli vuoden 2019 lopussa yhteensä noin 3 500 seuraajaa. Kanavien seuraajamäärä kasvoi vuodessa reilulla 800:lla. Twiittien näyttökerrat saavuttivat puolen miljoonan rajan vuonna 2019. Päivittäin julkaistiin 2–5 twiittiä, Facebookissa tehtiin muutama julkaisu viikossa.

Mediatiedotteita julkaistiin noin sata. Lisäksi viestittiin verkkosivuilla erillisillä verkkouutisilla.

Oppaita, työpaikkatiedotteita ja raportteja julkais-

tiin kieliverisoineen noin 20. Julkaisut ovat maksutta saatavana verkkojulkaisuina sekä tulostettavassa muodossa Tyosuojelu.fi-verkkopalvelussa.

Työsuojeluviranomainen pyrkii vaikuttamaan myös osallistumalla erilaisiin tapahtumiin. Vuonna 2019 työsuojeluviranomaisella oli neuvontaosasto yhdeksässä eri toimialan messutapahtumassa. Yhteisosastoja oli Työterveyslaitoksen ja Työturvallisuuskeskuksen kanssa. Messuesiintymisistä kehitettiin kokonaisuus, jossa on mukana etukäteis- ja jälkimarkkinointi sekä tietoisuus- ja someviestintä tapahtuman aikana.

Kuva: Risto Eronen

Työsuojeluasiaa nuorille ammattitaidon SM-kisoissa

Työsuojeluviranomainen ja Työturvallisuuskeskus tarjoilivat työsuojeluasiaa ammattiin opiskeleville nuorille ja heidän opettajilleen ammattitaidon SM-kisoissa Taitaja2019 -tapahtumassa toukokuussa Joensuussa. Työsuojelun ammattilaisten teemoja olivat työsuhde- ja työturvallisuusasiat, mutta myös mikro- ja pienyrityksinä toimivien

työntajien työsuojeluvastuut. Nuoria kiinnostivat erityisesti kesätöihin liittyvät asiat.

Nuoret kiersivät tapahtumapisteitä kännykkäsovelluksen avulla. Työsuojeluviranomaisen ja Työturvallisuuskeskuksen yhteisosasto oli radan viimeinen rasti, jossa jaettiin radan suorittaneille kolmen päivän aikana yli 2 000 palkintofrisbeetä.

Aktiivinen hankeviestintä on keino tukea työsuojeluvälön tavoitteita. Nelivuotinen Yhteiset työpaikat -hanke päättyi vuoden 2019 lopussa. Monipuolista hankeviestintää tehtiin kokeilevalla otteella, muun muassa järjestämällä webinaari hankkeen tuloksista. Yhteiset työpaikat -hanke osallistui kaksille messuille ja kuuteen pienempään tapahtumaan, joissa hankeryhmän jäsenet tapasivat yli 2 000 kävijää eri toimialoilta. Hankkeessa tehtiin runsaasti tapahtumaviestintää.

Valtakunnallinen puhelinneuvonta

Työsuojeluviranomaisen valtakunnallisessa puhelinneuvonnassa vastattiin yli 21 000 soittoon. Puhelinneuvonnassa päivystävät työsuojelun vastuualueiden asiantuntijatarkastajat, jotka ohjaavat ja neuvovat soittajia. Tarvittaessa neuvonnassa vastaanotetaan myös työturvallisuuteen liittyviä valvontapyyntöjä.

Puhelinneuvonta palvelee aihepiirien mukaan jaeilla neljällä palvelulinjalla: työsuhteasioissa, yleisissä työympäristöasioissa, rakennusalan työympäristöasioissa sekä epäasialliseen kohteluun, häirintään, syrjintään ja psykososiaaliseen kuormittumiseen keskittyvissä työhyvinvointiasioissa.

Eniten puhelinneuvontaan tuli soittoja työsuhteeseen liittyvistä asioista (yli 60 prosenttia). Puhelut liittyivät usein työsuhteen päättämiseen ja palkkaukseen liittyviin asioihin. Työympäristöasioissa sisäilma oli edelleen paljon kysytty aihe, samoin rakennusosalalla asbestilainsäädäntö. Työhyvinvointiasioissa yli puolet puheluista liittyi työssä koettuun häirintään.

Työsuojeluviranomaisen valtakunnallinen puhelinneuvonta palvelee numerossa 0295 016 620 arkisin kello 9–15.

Kokeilu: ohjausta jo ennen tarkastusta

Kemikaaliturvallisuuden valvonnassa kokeiltiin lisätä valvonnan ohjaavaa otetta viestimällä työpaikoille sekä ennen että jälkeen tarkastuksen. Syyskuussa 2019 toteutettiin kemiallisten tekijöiden valvontaviikot, jonka aikana tarkastettiin 400 työpaikkaa. Ennen tarkastuksia työpaikoille lähetettiin ”Näin valmistaudut tarkastukseen” -ohje, joka sisälsi malliesimerkit kemiallisten riskien arvioinnista sekä linkin valmiiseen riskienarviointi-lomakepohjaan. Tarkastusten jälkeen työpaikat saivat hankkeen valvontatuloksista koonnin, jonka avulla ne pystyivät vertaamaan omaa kemikaaliturvallisuuden tilannetta muihin työpaikkoihin.

Kokeilu onnistui hyvin: puolet työpaikoista alkoi ennakkoon lähetettyjen ohjeiden perusteella laittaa asioita kuntoon jo ennen tarkastusta. Työpaikat pitivät ohjetta hyödyllisenä ja kannustavana. Myös koonti valvontahavainnoista kiinnosti työpaikkoja. Kokeilun jälkeen ohje muokattiin työpaikkatiedotteeksi ”Kemikaalit ja kemialliset tekijät”.

”Nämä ovat hyviä juttuja. Jäisi tekemättä, jos joku ei vaatisi. Lähestymistapa oli pehmeä, joten ei aiheuttanut suurta stressiä etukäteen. Nyt työpaikalla kokonaisuuden päivittäminen on helpompaa.”

Työnantajan palaute
kemikaaliturvallisuuden valvonnasta

Työsuojelunäyttely sulki ovensa – patruunakone palasi Lapualle

Keväällä 1976 Lapuan patruunatehtaalla sattui Suomen tuhoisin työtapaturma, jossa kuoli 40 ja loukkaantui 60 ihmistä.

Onnettomuustutkimuksen jälkeen räjähdysten aiheuttanut pulttipistoolin patruunaimiskone tuotiin Työsuojelunäyttelyyn, jossa se muistutti vuosikymmenien ajan konkreettisesti työturvallisuuden merkityksestä.

– Koneen äärellä on aina ollut hiljaista porukkaa, näyttelymestari Ari Helenius toteaa.

Vuonna 2019 Työsuojelunäyttelyn ovet suljettiin Tampereen Hippostalossa ja patruunakone lähti takaisin Lapualle.

110-vuotinen aikakausi päätökseen

Työsuojelunäyttelytoiminta sai Suomessa alkunsa vuonna 1909, kun Suomen ensimmäinen naispuolinen ammattientarkastaja Vera Hjelt perusti Työväensuojelus- ja huoltonäyttelyn Helsinkiin.

Työpaikoilla käydessään hän oli kohdannut teollistumisen mukanaan tuomat vakavat työsuojeluongelmat. Työväestö, myös lapsityövoima, työskenteli jopa epäinhimillisissä olosuhteissa. Vakavia työtapaturmia ja työympäristöstä aiheutuvia sairastumisia sattui paljon.

1970-luvulla näyttely siirtyi Helsingistä Tampereelle. Viime aikoina Työsuojelunäyttelyssä kävi vuosittain noin 2 500 vierailijaa.

Työsuojelunäyttely siirtyy digiaikaan

Parhaillaan Työsuojelunäyttely uudistuu ja siirtyy digiaikaan. Virtuaalisen työsuojelunäyttelyn myötä maantieteelliset rajoitukset poistuvat ja näyttelyn saavutettavuus paranee.

Tarkoitus pysyy kuitenkin samana. Virtuaalinen työsuojelunäyttely jatkaa verkossa työsuojelun hyvien ja turvallisten käytäntöjen jakamista esimerkiksi työpaikoille ja opiskelijoille.

Patruunakone siirrettiin kesäkuussa 2019 Työsuojelunäyttelystä Lapuan kaupungin museoiden tiloihin patruunatehtaan vanhaan kiinteistöön. Lapuan kaupunginmuseo aikoo toteuttaa patruunakoneesta 3D-mallinnuksen, jonka hyödyntämisestä virtuaalisessa työsuojelunäyttelyssä on alustavasti sovittu.

Työsuojelu- valvonta kehittyy

Vuosi 2019 oli nelivuotiskauden 2016–2019 viimeinen vuosi, joten vuoden keskeisiä tavoitteita olivat nelivuotiskaudelle 2016–2019 asetettujen tavoitteiden toteutumisen varmistaminen sekä tulevan nelivuotiskauden suunnittelu.

Nelivuotiskauden aikana valvonnan suunnittelua on asteittain viety valtakunnallisempaan suuntaan. Vuonna 2019 valvontaa toteutettiin valtakunnallisten valvontasuunnitelmien pohjalta rakennus- ja kuljetusalalla, merenkulussa, kaupan alalla, majoitus- ja ravitsemisalalla, julkishallinnossa sekä ulkomalaisvalvonnassa. Lisäksi valtakunnallisia hankkeita toteutettiin yhteisillä työpaikoilla, sekä lähetettyjen työntekijöiden, radonaltistuksen ja kemiallisten tekijöiden valvonnassa. Vuosi 2019 oli toinen vuosi, kun työsuojelun vastualueet toteuttivat yhteistä valtakunnallista tulossopimusta. Valtakunnallisuuden lisääminen edelleen näkyi selkeästi myös tulevan nelivuotiskauden suunnittelussa.

Myös valvonnan menetelmiä kehitetään jatkuvasti. Vuonna 2019 valmistui uusi psykososiaalisen kuormituksen kyselymenetelmä. Kyselyn sähköisen version kehittäminen on meneillään ja samassa yhteydessä otetaan huomioon muiden työsuojeluviranomaisen käyttämien kyselyiden muuttaminen sähköiseen muotoon.

Tarkastuskertomus sähköpostilla

Vuoden 2019 loppupuolella työsuojeluviranomainen alkoi lähettää tarkastuskertomukset pääsääntöisesti sähköpostilla suoraan valvontatietojärjestelmästä. Tätä edelsi aiemmin käyttöön otettu sähköinen arkistointi sekä sähköinen tarkastuskertomus. Uuden käytännön myötä tarkastuskertomukseen tuli myös sähköinen allekirjoitus.

Työsuojelutarkastuksella tarkastaja kysyy vastaanottajilta, voiko tarkastuskertomuksen toimittaa sähköpostilla. Sähköpostiosoitteet varmistetaan jokaisella tarkastuksella. Jos joku vastaanottajista ei halua tarkastuskertomusta sähköpostilla, se toimitetaan hänelle kirjeenä. Mikäli yrityksellä ei ole käytössä sähköpostiosoitteita, tarkastuskertomus voidaan toimittaa toimitusjohtajan sähköpostiosoitteeseen. Tarkastuskertomuksen toimitustavasta sovitaan aina tarkastustilanteessa.

Salassa pidettäviä liitteitä sisältäviä tarkastuskertomuksia ei kuitenkaan voi lähettää sähköpostilla, sillä turvapostin käyttäminen ei ole vielä mahdollista.

**Tarkastuskertomuksen
toimitustavasta sovitaan
aina tarkastustilanteessa.
Asiakaspalaute sähköisestä
tarkastuskertomuksesta
on ollut positiivista.**

Työsuojeluviranomaisen valvoma lainsäädäntö ja sen valmistelu

Työlainsäädäntöä valmistellaan kolmikantaisesti, yhteistyössä työnantajien ja työntekijöiden etujärjestöjen kanssa. Työntekijöiden työehtoja määrittelevät työlainsäädännön lisäksi muun muassa eri alojen työehtosopimukset. Työlainsäädännön valvonta kuuluu suurelta osin aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueille.

Kansallista ja EU-tasoista työsuojelulainsäädäntöä valmistellaan työturvallisuussäännöksiä valmisteleavassa neuvottelukunnassa (TTN) yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Neuvottelukunta toimii sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön yhteydessä.

Työ- ja elinkeinoministeriö valmistele ja kehit-

tää työlainsäädäntöä, johon kuuluvat muun muassa työsopimuslaki, työaikalaki, vuosilomalaki, yhdenvertaisuuslaki, laki yksityisyyden suojasta työelämässä, työehtosopimuslaki, opintovapaalaki, palkkaturvalaki sekä yhteistoimintaa yrityksissä koskeva lainsäädäntö. Työsuojelua koskevan EU-lainsäädännön ja strategioiden valmisteluun Suomi osallistuu muun muassa Työterveyden ja työturvallisuuden neuvonantavassa komiteassa (ACSH), joka on Euroopan komission yhteydessä toimiva elin.

Työsuojeluviranomaisen valvomat lait on koottu Työsuojelu.fi-verkkopalveluun sivulle [Ajantasainen työsuojelulainsäädäntö](#).

Vuonna 2019 valmisteltua lainsäädäntöä

- Vuosilomalakiin tehtiin muutoksia, joilla turvataan työntekijälle EU-lainsäädännössä edellytetty oikeus neljän viikon palkalliseen vuosilomaan, vaikka hän olisi joutunut olemaan poissa työstä sairauden tai lääkinnällisen kuntoutuksen vuoksi. Lisäksi lakimuutos pidensi aikaa, jonka kuluessa työntekijä voi pitää työkyvyttömyyden vuoksi siirretyn vuosilomansa. Vuosilomalain muutos tuli voimaan 1.4.2019.
- Syöpävaaran torjuntaa koskevalla valtioneuvoston asetuksella lisättiin EU-direktiivin mukaisesti sitovat raja-arvot 22 syöpävaaralliselle tekijälle. Aiemmin sitovat raja-arvot oli määritelty vain kolmelle aineelle. Raja-arvojen tavoitteena on vähentää työperäisiä syöpiä. Asetus tuli voimaan 1.1.2020.
- Kertomusvuonna valmisteltiin uusi työaikalaki, joka vastaa työmarkkinoilla ja työelämässä tapahtuneisiin muutoksiin. Uuden lain soveltamisalan piirissä ovat myös kotona tehtävä työ ja etätö. Liukuvasta työajasta, joustotyöajasta ja työaikapankin käyttöönotosta voidaan sopia työpaikoilla aiempaa väljemmin. Työaikalain uudistuksella vastataan myös työaikadirektiivin ja sen tulkintakäytännön asettamiin vaatimuksiin. Uusi työaikalaki tuli voimaan 1.1.2020.
- Työvälineiden turvallista käyttöä ja tarkastamista koskevaa valtioneuvoston asetusta muutettiin. Muutokset koskivat esimerkiksi torninosturin kuljettajan pätevyysvaatimuksia sekä työvälineiden määräaikaistarkastuksia. Lisäksi liikkuvia työvälineitä koskevia turvallisuusvaatimuksia täsmennettiin. Asetus tuli voimaan 1.3.2020 lukuun ottamatta siirtymäsäännöstä.

Työsuojelu- valvonnan voimavarat

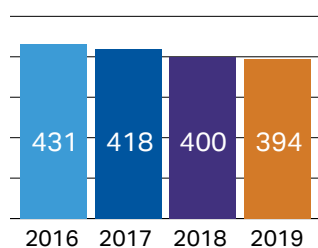
Hyvinvoiva ja osaava henkilöstö on työsuojeluviranomaisen tärkein voimavara. Henkilöstöresursseja pyritään hyödyntämään parhaalla mahdollisella tavalla. Siksi henkilöstön työhyvinvointi ja osaamisen kehittäminen on tärkeää.

Työtyytyväisyys säilyi korkealla tasolla. Sitä edistivät erityisesti digitalisaation mahdollistamat uudet työskentelytavat sekä joustavat työaikamuodot. Työtyytyväisyyttä puolestaan laski kokemus siitä, että aikaa ei ollut riittävästi kouluttautumiseen, verkostoitumiseen tai sidosryhmäyhteistyöhön.

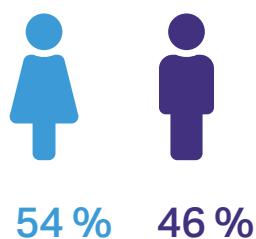
Uuden henkilöstön rekrytointi ja perehdyttäminen vaativat vuonna 2019 tavallista enemmän voimavaroja. Aiemmistä vuosista poiketen työsuojelun vastuualueille rekrytoitiin paljon henkilöstöä vuoden 2019 aikana. Pääosa uusista tarkastajista pääsi aloittamaan työssään marraskuussa.

Rekrytoinneista huolimatta kokonaisresurssit jäivät pienemmiksi kuin edellisvuonna. Rekrytointien lisäksi Luova-valmistelun alasajo ja tulevan nelivuotiskauden suunnittelu vaativat suunniteltua enemmän resursseja. Tämä näkyi myös pienenä laskuna henkilötyövuotta kohti tehtyjen tarkastusten määrässä.

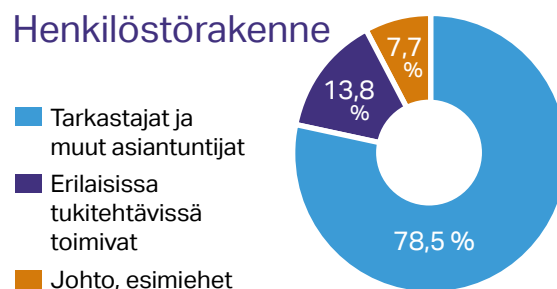
Henkilötyövuosimäärä

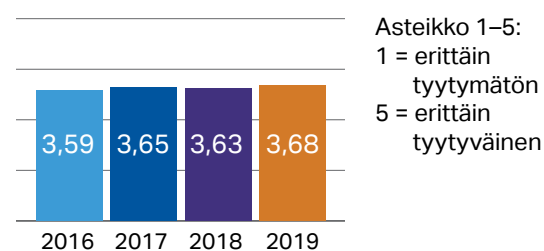
Sukupuolijakauma

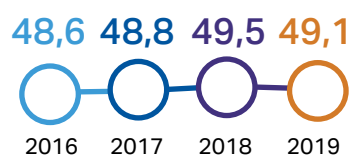
Henkilöstörakenne

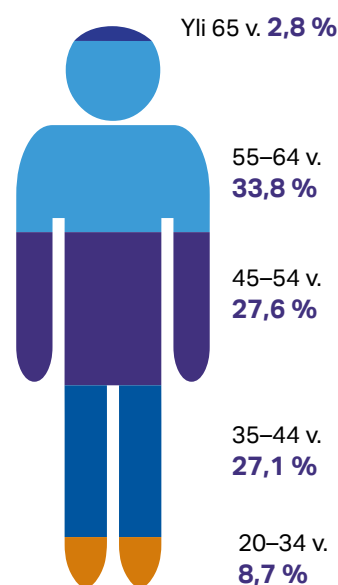
Työtyytyväisyys

Keski-ikä

Ikäjakauma

Yhteistyö ja verkostoituminen muiden toimijoiden kanssa

Monipuolinen yhteistyö eri toimijoiden kanssa on oleellinen osa työsuojeluvalvontaa ja toiminnan kehittämistä. Keskeisiä viranomaisyhteistyön muotoja ovat eri viranomaisten kanssa tehtävät yhteistarkastukset sekä toimiva tiedonvaihto. Viestinnässä tehdään yhteistyötä paitsi aluehallintovirastojen yhteisen viestinnän kanssa myös sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muiden virastojen kanssa muun muassa viestijöiden yhteisessä Havi-ryhmässä. Hallinnonalan toimijoilla on myös käytössään yhteinen verkkosivualusta.

Niin sanotun työsuojeluperheen toimijoiden yhteistyö näkyy käytännössä esimerkiksi messuilla ja tapahtumissa sekä sosiaalisessa mediassa, jossa toimijat tukevat aktiivisesti toistensa viestintää. Työsuojeluperheen muodostavat Työterveyslaitos, Työturvallisuuskeskus, Työsuojelurahasto, Tapaturmavakuutuskeskus, sosiaali- ja terveysministeriö sekä aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet.

Julkishallinnon avoimuus sekä tiedon jakaminen ja hyödyntäminen ovat tavoitteita, joihin työsuojeluhallinto omalta osaltaan pyrkii. Tiedon yhteentoimivuudella ja yhteiskäytöllä voidaan tehostaa viranomaistyötä ja parantaa sen laatua. Avoimen datan lisäämiseksi kertomusvuonna kartoitettiin keinoja jakaa työsuojeluvalvonnassa kertyvää tietoa muiden toimijoiden käyttöön. Esimerkiksi Työterveyslaitoksen kanssa haettiin toimintatapoja valvonnassa kertyvän tiedon julkaisemiselle Työelämätieto-nimisessä palvelussa.

Yritysten näkökulmasta tiedon yhteiskäytöllä voidaan vähentää hallinnollista taakkaa, kun samoja tietoja ei tarvitse toimittaa erikseen eri viranomaisille. Kertomusvuonna valmisteltiin prosesseja ja työkaluja, joilla työsuojeluviranomainen voi käyttää Verohallinnon ylläpitämän tulorekisterin tietoja työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen valvontaan, ulkomaalaisen työvoiman käytön valvontaan sekä tilaajavastuulain valvontaan.

Viranomaisyhteistyötä kuljetusyritysten valvonnassa Lapissa

Työsuojeluviranomainen aloitti yhdessä Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, poliisin, Tullin ja Verohallinnon kanssa ulkomaisten kuljetusyritysten tehovalvonnan kertomusvuoden lopulla Lapin matkailusesongin käynnistytessä. Valvonnan kohteena olivat ulkomaiset kuljetusyritykset, jotka mahdollisesti harjoittaisivat Suomen sisäistä henkilöliikennettä linja-autolla.

Tarkoituksena oli selvittää linja-autonkuljettajien työskentelyä Suomessa.

Huomiota kiinnitettiin erityisesti ulkomaalaislain, tilaajavastuulain ja lähetettyjä työntekijöitä koskevan lain sekä keskeisten työsuhteen vähimmäisehtoja koskevien säännösten noudattamiseen.

Toimivallan käyttö haastavaa

Valvonnassa havaittiin, että ulkomaisten kuljetusyritysten palveluksessa olevien kuljettajien työnteko-oikeus oli pääosin kunnossa. Muut työsuhteen vähimmäisehtoihin sekä työnantajan velvollisuuksiin liittyvän valvonnan tulokset valmistuvat myöhemmin.

Havaintojen mukaan kuljetusyritykset toimivat pohjoisessa usean eri maan alueella, mikä tekee työsuojeluvalvonnasta sekä toimivallan käytöstä haastavaa.

Valvonnassa havaittiin myös, että henkilökuljetusten tilaajat olivat lähes poikkeuksetta ulkomaisia yrityksiä, esimerkiksi matkajärjestäjiä. Tällöin kaikki osapuolet olivat ulkomaisia.

Ulkomaisten kuljetusyritysten valvontaa on tarkoitus jatkaa vuonna 2020.

Työsuojelulautakunnat ja työsuojeluneuvottelukunta

Työsuojeluvalvontaan liittyvää kolmikantayhteistyötä työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen kanssa tehdään alueellisissa työsuojelulautakunnissa sekä valtakunnallisessa työsuojeluneuvottelukunnassa.

Alueellisten työsuojelulautakuntien tarkoituksena on tukea ja kehittää työsuojeluvalvontaa sekä toimia yhdysiteenä työsuojelun vastuualueiden ja alueellisten työsuojelutoimijoiden ja työmarkkinajärjestöjen välillä. Työsuojelulautakunnat käsittelevät alueella merkittäviä työsuojelun kehitys-, suunnittelu- ja seurantahankkeita, työsuojelun yleisiä toimintalinjoja ja tulostavoitteita sekä voimavarojen suuntaamista työsuojelun edistämiseksi ja muita työympäristön alueellisen kehittämisen kannalta merkittäviä asioita.

Työsuojeluneuvottelukunta käsittelee valtakunnallisesta näkökulmasta samoja asioita kuin alueelliset työsuojelulautakunnat. Lisäksi sen tehtäviin kuuluu merkittävien työsuojelua koskevien säädösvalmisteluasioiden käsittely.

Kansainvälinen yhteistyö

Kansainvälistä yhteistyötä tehdään erityisesti EU-maiden välillä erilaisten kehittämistehtävien, kampanjoiden ja lainsäädännön valmistelun muodossa, mutta myös yksittäisissä valvontatapauksissa. Myös yhteistyö Pohjoismaiden ja Baltian maiden kesken on aktiivista.

Yhteistyö EU:n Johtavien työsuojelutarkastajien komiteassa SLIC:ssa (Senior Labour Inspectors' Committee) on vakiintunutta. Valvonnan kehittäminen, yhteisten ohjeiden ja linjausten valmistelu sekä tarkastajavaihtojen järjestäminen ovat esimerkkejä SLIC:n toiminnasta.

Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella syksyllä 2019 järjestettiin useita työsuojeluun liittyviä tilaisuuksia. SLIC:n teemapäivä ja kokous lokakuussa Helsingissä oli yksi näistä. Teemana olivat työelämän uudet ilmiöt: alustatalous, työnantaja – työntekijä -suhde ja satunnainen työ. Marraskuussa järjestettiin Roadmap on Carcinogens -seminaari, jonka aiheena olivat hyvät käytännöt työperäisen syövän torjuntaan.

ILO:n perustamisesta 100 vuotta

Suomi juhlisti Kansainvälisen työjärjestön ILO:n sadan vuoden taivalta seminaarisarjalla, jonka järjestivät yhteistyössä ILO:n kanssa työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, yliopistot sekä työmarkkinaosapuolet. Seminaarit järjestettiin Tampereella, Rovaniemellä ja Helsingissä ja niiden tarkoitus oli ILO:n arvojen ja toiminnan tunnetuksi tekeminen ja edistäminen, mutta myös haastaminen ja uudistaminen.

EU-tasolla sekä Pohjoismaiden ja Baltian maiden kesken jatkettiin yhteistyötä pimeän työn torjunnassa. Vuonna 2019 Pohjoismaat ja Baltian maat valmistelivat aktiivisesti viestintää, jonka kohderyhmänä ovat lähetettyjä työntekijöitä käyttävät yritykset. Lisäksi yhteistyön puitteissa jaettiin hyviä valvontaan ja sen vaikuttavuuteen liittyviä käytänteitä.

Ulkomaisen työvoiman käytön valvonnassa tehtiin vuonna 2019 aktiivista eurooppalaista viranomaisyhteistyötä. Tärkeimpiä aiheita olivat ulkomaisten työntekijöiden työnteko-oikeus, alipalkkaus ja muut työsuhteen ehdot. Erityisesti Viron kanssa yhteistyö oli tiivistä ja se konkretisoitui esimerkiksi valvontatapauksiin liittyvässä asiakirjojen välittämisessä sekä muun valvontatiedon jakamisessa.

Vuoden 2019 aikana käynnistettiin Euroopan työviranomaisen ELA:n (European Labour Authority) toiminta. ELA koordinoi pimeän työn valvontaan ja harmaan talouden torjuntaan liittyviä asioita EU-tasolla sekä edesauttaa jäsenmaiden viranomaisten välistä yhteistyötä.

Tarkastajavaihdossa Alankomaissa

Ylitarkastajat Ulla Riikonen ja Antti Ikonen tutustuivat Alankomaiden työsuojeluvalvontaan EU:n johdettavien työsuojelutarkastajien komitean SLIC:n järjestämällä tarkastajavaihtomatalla marraskuussa 2019. Matka suuntautui Haagiin, jossa vierailun ohjelmassa oli rautaisannos tietoa Alankomaiden työsuojeluhallinnosta, valvonnan suunnittelusta ja valvontatoimien vaikuttavuuden arvioinnista. Myös tutustuminen Alankomaiden työsuojeluhallinnon valvontatietojärjestelmään kuului ohjelmaan. Lisäksi vieraat pääsivät tarkastuskäynneille kahdelle työpaikalle.

Tavanomaisen valvonnan lisäksi hollantilaisilla tarkastajilla on käytössä uudenlainen tarkastustapa, jolla työturvallisuutta edistetään neuvovalla ja ohjaavalla työotteella. Alankomaiden työsuojeluhallinnon SZW:n internetsivusto tarjoaa hyödyllisen informaation lisäksi työpaikkojen käyttöön työturvallisuuden itsearviointityökaluja.

Ulla Riikonen ja Antti Ikonen pääsivät seuraamaan tilitoimistoon suuntautunutta työsuojelutarkastusta, jolla käsiteltiin työn psykososiaalisten kuormitustekijöiden valvontaa. Tarkastuksella käsiteltiin tarkoin työpaikan vaarojen arviointia ja sen perusteella tehtyä toimenpidesuunnitelmaa.

– Oli mielenkiintoista havaita, että tarkastajan asialistalla oli tuttuja asioita käsiteltävänä, Ulla Riikonen ja Antti Ikonen kertovat.

– Tarkastuksen aluksi kuultiin työnantajan edustajia. Työntekijöitä haastateltiin kahdessa ryhmässä. Tarkastuksella keskusteltiin työpaikan ilmapiiristä, perehdyttämisestä ja työn psykososiaalisista kuormitustekijöistä meillekin tutun kuormitustekijöiden jaottelun kautta.

– Työpaikkakerroksella tutustuttiin työpaikan fyysisiin olosuhteisiin aina poistumisteitä ja kulkuväyliä myöten. Tarkastuksen loppukokouksessa työnantajan edustajille kerrottiin tarkastajan tekemät havainnot ja työnantajalle annettavat velvoitteet. Työpaikan vaarojen arviointia oli tarve päi-

Kuva: Pierre Verbraak

vittää, samoin sen perusteella tehtävää toimenpidesuunnitelmaa, joka vastaa työsuojelun toimintaohjelmaa.

Toinen tarkastuskäynti suuntautui metalliversaalille, jolla työskenteli pääasiassa ulkomaalaisia työntekijöitä.

– Tarkastuksella käsiteltiin tutun vaarojen arvioinnin lisäksi perehdyttämistä, jossa oli aiemmin ilmennyt puutteita. Työnantaja oli ryhtynyt toimiin saamansa viranomaisohjauksen jälkeen, mutta työpaikkakerroksella löytyi kuitenkin edelleen korjattavaa koneturvallisuusasioissa.

– Vaikka päivät tarkastusmatkoineen venyivät melko pitkiksi ja työntäyteisiksi, oli matka todella antoisa ja avartava. Isäntämme ja emäntämme olivat suunnitelleet matkamme tavoitteisiin tarkasti tähtäävän ohjelman. Tuliaisiksi saimme tuhdit tietopakettit ja mukavasti materiaalia matkan jälkeenkin käyttöömme, Ulla Riikonen ja Antti Ikonen summaavat.

Työsuojeluvalvonta numeroina

	2016	2017	2018	2019
Tarkastukset ja valvontakohteet				
Tarkastusten kokonaismäärä	28 325	27 591	26 239	23 977
Tarkastettujen valvontakohteiden kokonaismäärä	23 776	22 892	21 409	19 472
Tarkastuksia/htv	66	66	66	61
Asiakirjatarkastukset (tarkastus on tehty asiakirjojen perusteella)				
Asiakirjatarkastusten lukumäärä	2 335	2 507	2 822	3 225
Työpaikkatarkastukset (tarkastus on tehty käymällä työpaikalla)				
Työpaikkatarkastusten lukumäärä	25 991	25 084	23 417	20 752
Yhteen tarkastukseen työpaikalla käytetty aika keskimäärin tuntia	1,4	1,4	1,4	1,4
Toimintaohjeet ja kehotukset				
Toimintaohjeet	62 689	61 061	57 095	51 419
Kehotukset	8 120	8 108	7 400	7 225
Pakkokeinot				
Työsuojeluviranomaisen vahvistamat käyttökiellot	33	57	83	63
Velvoittavat päätökset	319	266	295	178
Maksettavaksi tuomitut uhkasakot (kpl)		31	37	37
Maksettavaksi tuomitut uhkasakot (€)		210 000	372 000	185 000
Tilaajavastuun laiminlyöntimaksujen lukumäärä (toimintavuoden aikana tehdyt päätökset)*	108	103	105	75
Tilaajavastuun laiminlyöntimaksut yhteensä (€, toimintavuoden aikana maksetut)*		450 312	522 906	301 700
Lähetettyihin työntekijöihin liittyvien laiminlyöntimaksujen lukumäärä (toimintavuoden aikana tehdyt päätökset)				14
Lähetettyihin työntekijöihin liittyvät laiminlyöntimaksut yhteensä (€, toimintavuoden aikana maksetut)				65 000
Tutkintapyynnöt ja lausunnot				
Tutkintapyynnöt poliisille	411	395	333	288
Lausunnot poliisille/syyttäjille	476	636	473	488
Palvelukysyntä				
Asiakkaiden yhteydenotot/palvelukysynnän kokonaismäärä	37 800	33 600	35 200	30 400
Tarkastukset pyynnöstä	1 827	1 687	2 062	2 094
Työtaturmien ja ammattitautien tutkinta				
Tutkitut työtaturmat	868	939	1 048	1 183
Tutkitut ammattitaudit	41	44	52	35
Henkilöstö (henkilötyövuotta)				
Työsuojelun vastuualueet	431	418	400	394
Toimintamenot (1 000 €)				
Työsuojelun vastuualueet	26 184	25 220	24 461	24 628

* Huom! Vuoden aikana tehdyistä päätöksistä osa menee maksuun vasta seuraavana vuonna.